

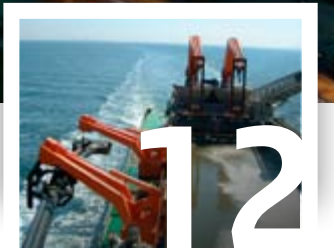
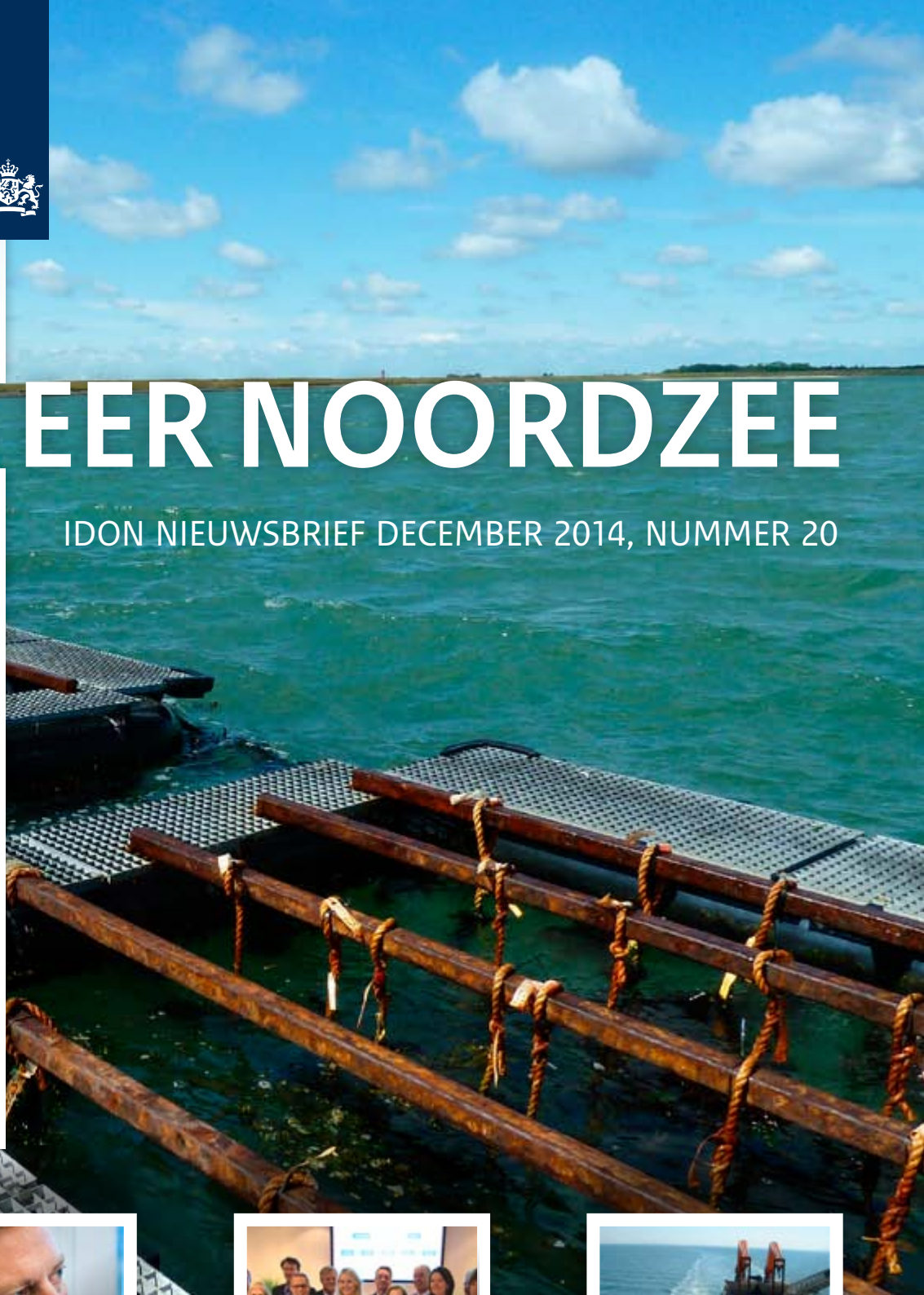

INTEGRAAL BEHEER NOORDZEE

IDON NIEUWSBRIEF DECEMBER 2014, NUMMER 20

In dit nummer

- 01 *Beleidsnota stap op weg naar ontwikkelingsplanologie voor de Noordzee*
- 03 *'Afstemmen is goed, samenwerken is beter'*
- 04 *Routekaart van windenergie op zee ligt op schema*
- 06 *Eén groot pleidooi voor samenwerken*
- 08 *Nieuwe dialoog van start over wisselwerking tussen land en zee*
- 09 *Nieuwe EU-richtlijn is korte handleiding voor maritieme ruimtelijke plannen*
- 10 *KNMI komt met nieuwe windklimaatatlas voor de Noordzee*
- 11 *'Met Green Deal Scheepsafvalketen meerdere stappen vooruit'*
- 12 *'BPRW gaat vooral over meekoppelen'*

Beleidsnota stap op weg naar ontwikkelingsplanologie voor de Noordzee

Hoe we op lange termijn willen omgaan met de Noordzee is beschreven in de Noordzee 2050 Gebiedsagenda. Wat dat voor de komende zes jaar gaat betekenen, staat straks verwoord in de nieuwe Beleidsnota Noordzee (2016-2021). De beleidsnota is een integraal onderdeel van het 2e Nationaal Waterplan (NWP) en heeft de status van een structuurvisie. Op 22 december 2014 wordt de Beleidsnota Noordzee ter inzage gelegd, samen met het NWP2 en het Beheer- en Ontwikkelplan voor de Rijkswateren (BPRW).

'Alles draait om een gezonde, veerkrachtige Noordzee en om het faciliteren van meervoudig ruimtegebruik. De nieuwe beleidsnota is dan ook een stap op weg naar een ontwikkelingsplanologie voor de Noordzee.' Aan het woord zijn Lisette Groot Kormelink, gedelegeerd opdrachtgever vanuit DG Ruimte en Water, en Leo de Vrees, betrokken vanuit Rijkswaterstaat Zee en Delta. Aan hen beide de vraag wat er gaat verande-

ren door de nieuwe beleidsnota.

Extra maatregelen voor ecologisch herstel

De Kaderrichtlijn Mariene Strategie stelt dat de Noordzee in 2020 een goede milieutoestand moet hebben bereikt. Het maatregelenpakket om de goede milieutoestand te realiseren, is niet helemaal nieuw. Er gebeurt al veel. Denk bijvoorbeeld aan de aanpak van

Lisette Groot Kormelink (links) en Leo de Vrees

de vervuilingbronnen vanaf het land via de Kaderrichtlijn Water of via de Nitraatrichtlijn. Toch zijn er extra maatregelen nodig om de goede milieutoestand op de Noordzee in 2020 te kunnen halen.

De Vrees: 'Het gaat om maatregelen

rond duurzame visserij, te regelen via het Europese Gemeenschappelijke Visserijbeleid. Maar ook om het aanwijzen van extra gebieden waar bodembescherming plaatsvindt. De gebieden Friese Front en Centrale Oestergronden worden aangemerkt als zoekgebieden

voor ruimtelijke beschermingsmaatregelen. De laatste extra maatregel voor ecologisch herstel is de aanpak van zwerfvuil op zee, denk aan de plastic soep. De aanpak daarvan is een internationale en regionale kwestie, dat wil zeggen regionaal afgestemd met de

Lisette Groot Kormelink: 'Alles draait om een gezonde, veerkrachtige Noordzee.'

buurlanden. Om de maatregelen voor de aanpak van afval op zee te effectueren, kiest Nederland ervoor om per sector green deals te sluiten.'

Bestaande gebruiksfuncties combineren met nieuwe ontwikkelingen

Omdat het steeds drukker wordt op de Noordzee moeten bestaande gebruiksfuncties die van nationaal belang zijn (olie- en gaswinning, CO₂-opslag, opwekking van duurzame energie, zeescheepvaart, zandwinning, defensie) meer in samenhang worden gezien. Niet alleen onderling, maar ook in relatie tot nieuwe ontwikkelingen en initiatieven, zoals windenergie en aqua- en maricultuur. Groot Kormelink: 'Het

lig en haalbaar is, kunnen we informatie halen uit de bestaande praktijk. Voor het beoordelen van andere soorten medegebruik van windparken – zoals viskweek – zijn we nog op zoek naar geschikte pilots.' De Vrees: 'Een ander voorbeeld van meervoudig ruimtegebruik zijn de oefenterreinen voor Defensie. Die worden al tijdelijk gebruikt voor zandwinning, visserij of recreatie als er geen oefeningen zijn. Zijn er andere functiecombinaties mogelijk? Die vraag geldt ook voor het beoordelen van experimenten op zee, zoals nieuwe vormen van energie uit water.'

Afwegingskader

Groot Kormelink: 'Om zulke ideeën over meervoudig ruimtegebruik te kunnen beoordelen, is in de beleidsnota een afwegingskader opgenomen. Dit afwegingskader vormt de basis voor de dialoog tussen initiatiefnemers en het bevoegd gezag, en het helpt om de ontwikkelingsplanologie voor de Noordzee gestalte te geven.'

In de vorige beleidsnota werd ook al gesproken over een afwegingskader. Wat is er nieuw? De Vrees: 'In de vorige beleidsnota (2009-2015) was alleen een samenvatting opgenomen, het afwegingskader zelf stond in het Integraal Beheerplan Noordzee. In de nieuwe beleidsnota is het hele afwegingskader opgenomen. In principe had het ook in het BPRW kunnen staan, maar omdat het niet alleen door het ministerie van IenM wordt gebruikt, maar ook door Economische Zaken, heeft het een plaats in de beleidsnota gekregen.'

Concrete beleidswijzigingen voor windenergie en zandwinning

De nieuwe beleidsnota betekent een concrete beleidswijzi-

ging voor de gebruiksfunctie *windenergie*. Groot Kormelink: 'De vorige beleidsnota gaf aan waar windenergie op zee niet mocht, de nieuwe beleidsnota geeft juist aan waar windparken wél mogelijk zijn. Er komt nieuwe wetgeving voor windparken op zee. Daarmee kan het rijk kavelbesluiten opstellen, vergunningen en subsidies regelen et cetera.'

De Vrees: 'Ook voor de gebruiksfunctie *zandwinning* is het beleid aangepast. Het idee is om zandwinning voor kustverdediging zo kosteneffectief mogelijk uit te voeren, dus zo dicht mogelijk bij de kust. We hadden al maatregelen afgekondigd om dieper en voor langere tijd zand te kunnen winnen, omdat dat efficiënter is. Nu we meer weten over de diepte van het zandpakket, kunnen we ook voorkeurstracés bepalen voor kabels en leidingen. Die komen dan op plekken die minder geschikt zijn voor zandwinning.'

Wisselwerking land-zee en internationale samenwerking

Nieuw is ook de prominente aandacht voor de wisselwerking tussen land en zee, bedoeld om de bestaande dialoog tussen het rijk en de kustgemeenten en provincies uit te breiden met nieuwe gespreksonderwerpen. De Vrees: 'Het gaat erom nu alvast na te denken over de praktische consequenties van ontwikkelingen op zee die impact hebben op het land. Op zoek naar kansen die voortvloeien uit beoogde activiteiten op zee. Waar is er bijvoorbeeld ruimte beschikbaar om de windmolens te bouwen voordat ze naar zee gaan?' In de beleidsnota is er ook extra aandacht voor internationale samenwerking. Waar komt die extra aandacht vandaan? Groot Kormelink: 'Die behoefte vloeit enerzijds voort uit opgelegde verplichtingen, zoals de KRM en de nieuwe richtlijn voor ruimtelijke planning op zee. Maar we gaan een stap verder. Ook in de planning op zee willen we rekening houden met wat er bij de burens gebeurt. Voor een aantal functies liggen er nog volop mogelijkheden om betere afspraken te maken met de buurlanden. Denk aan scheepvaartroutes in relatie tot windparken, maar ook aan het herstel van de ecologie en de daaraan gerelateerde vogeltrek. Wij willen als Nederland het initiatief nemen om te verkennen voor welke dossiers de internationale samenwerking goed geregeld is, en voor welke onderwerpen nog onvoldoende.'

De Vrees vult aan: 'Daarnaast komt de extra aandacht voor internationale samenwerking voort uit nieuwsgierigheid, zeker als gevolg van de discussies over medegebruik en innovaties op zee. Hoe gaan andere landen daarmee om? Daar willen we graag van leren.'

Belanghebbenden aan het woord

De ontwerp-Beleidsnota Noordzee 2016-2021 wordt op 22 december 2014 samen met het NWP2 gepubliceerd en ligt vanaf dan zes maanden ter inzage. De definitieve Beleidsnota Noordzee 2016-2021 wordt op 22 december 2015 gepubliceerd.

Het team dat verantwoordelijk is voor de realisatie van de beleidsnota, is erg benieuwd naar de reacties. De Vrees: 'Ik hoop dat dit nieuwe beleidskader net zo sectoroverschrijdend wordt ontvangen als hij is bedoeld. De voortekenen zijn goed. We hebben de beleidsvoornemens onlangs besproken met de verschillende doelgroepen in het Overleg Infrastructuur en Milieu. Maar we weten na afloop van de officiële inspraakprocedure natuurlijk pas zeker of dit bovensectorale denken over de Noordzee standhoudt.'

Voor meer informatie:

Lisette Groot Kormelink
(IenM, DG Ruimte en Water)
lisette.grootkormelink@mininm.nl

Leo de Vrees
(RWS Zee en Delta)
leo.de.vrees@rws.nl

Nieuwe IDON-secretaris Caroline van Heurn:

‘Afstemmen is goed, samenwerken is beter’

Het IDON heeft een nieuwe secretaris, Caroline van Heurn. Ze nam afgelopen voorjaar het stokje over van Martijn Adelaar. Wie is ze en wat kunnen de werkrelaties en andere belanghebbenden bij IDON van haar verwachten? Een nadere kennismaking.

Caroline van Heurn volgde een rechtenstudie en kreeg haar eerste baan op de juridische afdeling van het toenmalige DG Verkeer. Daarna werkte ze bij bureau SG en voor de BSR en was ze vele jaren werkzaam bij wat tegenwoordig de Directie Internationaal heet. En nu een spilfunctie in het faciliteren van de beleidsontwikkeling en -uitvoering voor de Noordzee. Ze doet dat werk met veel plezier, want de zee inspireert haar.

Van Heurn: 'Ja, dat kun je wel zeggen. Water en zee doen me iets. Ik heb vele jaren gezeild op zoet en zout water. Ik hou ervan, maar ik kan er soms ook bang voor zijn. Niet bang voor overstromingen, maar voor het water zelf, met name als het stormt. Die ontkende krachten, bruut geweld, dat past niet bij mij.

Maar het werken aan de zee inspireert me ook omdat ze zo grenzeloos is. De zee is van iedereen. Alles staat met elkaar in verbinding, de hele aardbol rond. Alleen daarom al moet je wel samenwerken om er geen potje van te maken. Alle regio's van die grote wereldzee worden intensief gebruikt, vooral de Noordzeeregio en dat zal alleen maar toenemen. Op zich goed dat we die natuurlijke rijkdommen gebruiken voor voedsel, grondstoffen en energie, maar dat mag geen roofovername worden. We kunnen dat voorkomen, maar alleen door nog veel hechtere internationale samenwerking.'

Zou u met uw ervaring bij de Directie Internationaal die oriëntatie binnen het IDON op het belang van internationale betrekkingen willen versterken?

'Dat is wat te kras geformuleerd. Er gebeurt al veel. Elk departement met een taak op de Noordzee heeft al internationale betrekkingen. Denk aan het werk dat in IMO- en OSPAR-verband wordt verricht, of aan de vele contacten voor het Gemeenschappelijk Visserijbeleid en de Europese richtlijnen die ook de Noordzee raken. Maar er kan méér, en dat heeft vooral te maken met de toekomst van de Noordzee. We staan bijvoorbeeld nog maar aan het begin van de internationale samenwerking op het gebied van de ruimtelijke planning. Bij mijn aantreden als secretaris is dan ook gevraagd of ik eens goed wil nadenken over de punten waarop we internationale

“Het werken aan de zee inspireert me ook omdat ze zo grenzeloos is.”

samenwerking in het Noordzeegebied zouden kunnen versterken. Samen met RWS-collega Leo de Vrees ben ik dat nu aan het inventariseren, allereerst in gesprekken binnen het IDON-verband. Daarna gaan we op tournee langs een aantal Noordzeelanden. We spreken in ieder geval met de mensen die in Brussel in de expertgroep van *Marine Spatial Planning* zitten. Via hen komen we per land en per Noordzeethema wel aan de juiste namen voor verdere contacten die belangrijk zijn voor een inventarisatie van kansen en mogelijkheden om verbindingen te leggen. Hebben we eenmaal in eigen land een goed integraal beeld van die toekomst van de Noordzee, dan kan het IDON ook een coördinerende gesprekspartner zijn voor de andere Noordzeelanden. Maar hoe we dat verder gaan aanpakken, is nog niet duidelijk, want er loopt immers al een overlegtraject rond de *Marine Spatial Planning* en we gaan geen dingen dubbel doen.'

Hebben de andere Noordzeelanden ook een soort 'IDON' om het gesprek mee aan te gaan?

'Voor zover ik weet heeft alleen Denemarken een soortgelijk interdepartementaal platform voor agendering en afstemming. In andere landen zien we allerlei combinaties van overheidsorganen die afhankelijk van de actualiteit en het onderwerp bij elkaar komen.'

U hebt nu vier vergaderingen van IDON meegemaakt. Hebt u al iets gezien dat u zou willen veranderen? Anders gezegd: wat is uw ideaalbeeld van het IDON over pakweg drie jaar?

'Je begrijpt dat ik als nieuwkomer nog vooral heb gekeken en geluisterd. Noordzeebeleid is veelzijdig. Er loopt al van alles en elk traject heeft zijn eigen dynamiek. Om daarin thuis te raken, is tijd nodig. Maar vanuit mijn faciliterende rol zie ik voor IDON wel een groeiperspectief. Nu is het vooral een effectief instrument voor afstemmingsoverleg. Die verworvenheid moeten we houden, maar je komt op een hoger plan als je niet alleen afstemt wat op de diverse beleidsvelden speelt, maar ook een gezamenlijk toekomstbeeld hebt waarvoor ieder zich verantwoordelijk voelt. Daarmee bedoel ik niet dat de IDON-leden op elkaars stoel moeten gaan zitten, maar dat ze vanuit dat gezamenlijke toekomstbeeld inclusief denken, dus naast hun eigen beleidsterrein ook altijd het geheel zien.'

Zoals de Noordzee 2050 Gebiedsagenda werkt?

'Ja, dat is een prachtig instrument om mee verder te komen en gezamenlijke doelen te stellen. Het is ook een taak van IDON om de verschillende acties die hieruit voortvloeien te borgen. Zo hebben we bijvoorbeeld vertegenwoordigers van kennisinstituten uitgenodigd van gedachten te wisselen over de ontwikkelingen zij in het verschiep zien en wat hun onderzoeksplannen zijn. We kunnen dan samen nagaan of en hoe die aansluiten op de actiepunten in de Gebiedsagenda. Zo ontstaat naast het afstemmingsinstrument ook een platformfunctie die IDON verbindt met de buitenwacht van andere overheden, kennisinstituten en stakeholders. Misschien wordt IDON dan wel de katalysator in een ontwikkeling naar één gezamenlijk toekomstbeeld waarin ook de vele partijen die met de Noordzee van doen hebben, elkaar vinden.'

Voor meer informatie:
Caroline van Heurn
(IenM, DG Milieu en Internationaal)
Caroline.van.Heurn@mininm.nl

Routekaart van windenergie op zee ligt op schema

Drie clusters met nieuwe windparken op zee, die worden aangesloten op vijf platforms van elk 700 megawatt. Op die manier wil het kabinet volgens de kamerbrief Windenergie op Zee van 26 september 2014 de doelstelling uit het Energieakkoord in uitvoering brengen. De overheid neemt de regie waarbij de ministeries van Economische Zaken en Infrastructuur en Milieu nauw samenwerken.

In 2023 moeten ongeveer 5 miljoen huishoudens hun elektriciteit krijgen via windenergie op zee. Hiervoor zijn windparken nodig met een gezamenlijk vermogen van 4.450 megawatt. De doelstellingen voor windenergie op zee staan in het Energieakkoord voor duurzame groei (SER-akkoord). Dat is geen geringe opgave, als je bedenkt dat er anno 2014 ongeveer 1000 MW is opgesteld of in aanbouw is. Er moet dus maar liefst 3450 MW bij. Om dat doel te halen, bevat het Energieakkoord een ambitieus tijdsschema, waarmee zelfs nog sneller MW's worden gerealiseerd dan in het oorspronkelijke plan (zie tabel hieronder).

Jaar	Schema Energieakkoord (MW) september 2013	Nieuwe Schema (MW) september 2014	Gebieden routekaart
2015	450	700	Borssele
2016	600	700	Borssele
2017	700	700	Hollandse Kust: Zuid-Holland
2018	800	700	Hollandse Kust: Zuid-Holland
2019	900	700	Hollandse Kust: Noord-Holland

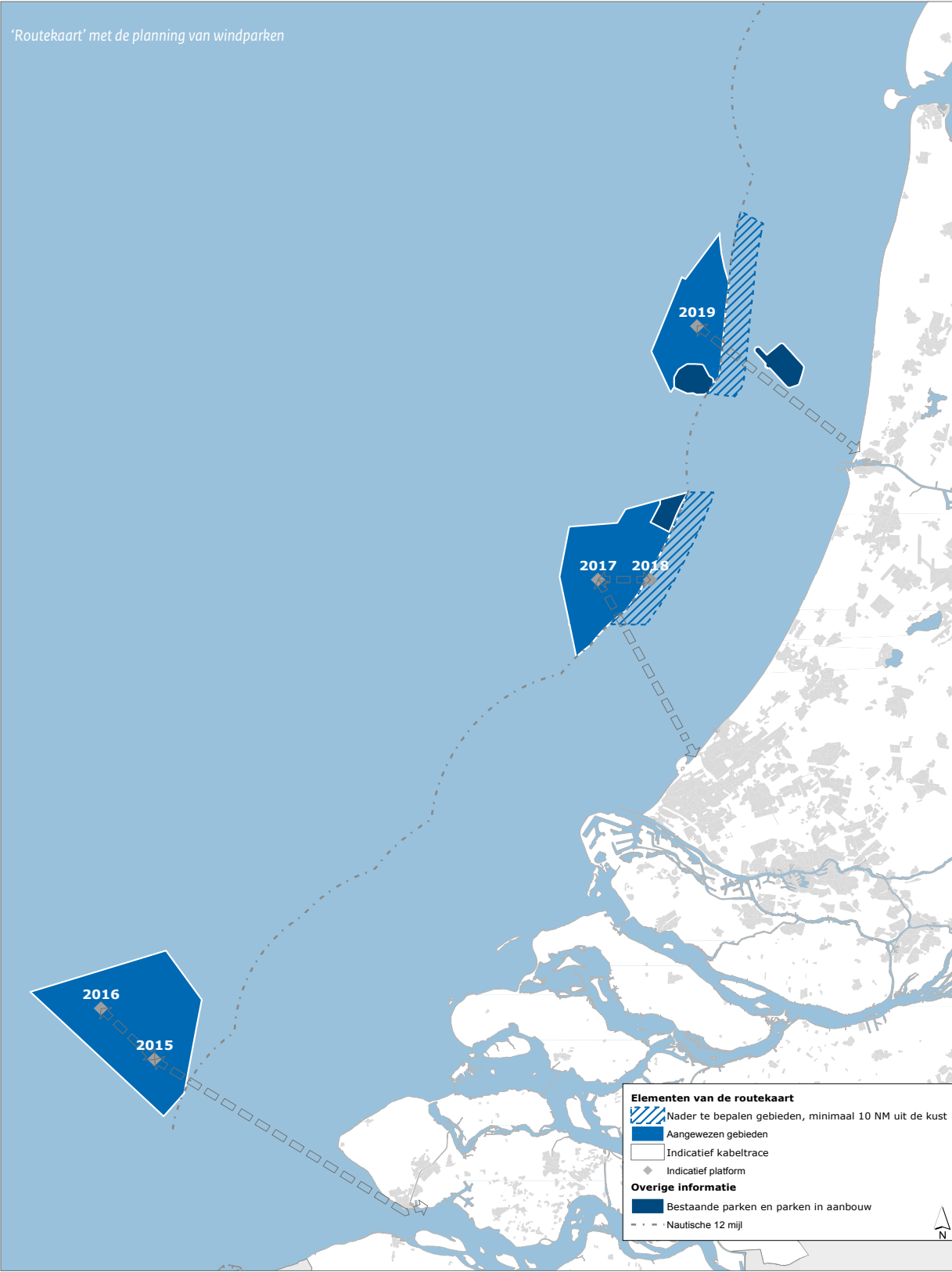
Deze tabel geeft gefaseerde subsidietenders weer. Uitgangspunt is dat windparken binnen vier jaar na het verkrijgen van een subsidiebeschikking operationeel zijn.

Clustering van windparken in drie gebieden

De Rijksoverheid kiest ervoor om het aantal gebieden waar windparken kunnen worden gebouwd voorlopig tot drie te beperken. Binnen deze drie gebieden is ruimte voor meerdere parken. Als eerste zal het al in 2009 aangewezen gebied Borssele buiten de 12-mijlszone voor de Zeeuwse kust worden ontwikkeld. Daarna worden de windparken voor de Zuid-Hollandse en Noord-Hollandse kust gerealiseerd; deze gebieden (eveneens buiten de 12-mijlszone) zijn vastgelegd in de Structuurvisie Windenergie op Zee. Het kabinet beoogt aan deze gebieden een smalle strook toe te voegen, zodat de turbines hier dicht bij de kust komen (op minimaal 10 nautische mijl, ofwel 18,5 km). Volgens Mark Verstappen, senior beleidsmedewerker bij het Ministerie van Infrastructuur en Milieu, wordt met deze keus flink op de kosten bespaard, terwijl er ook rekening wordt gehouden met bezwaren van kustgemeenten tegen windparken dicht bij de kust. Hij legt uit: 'Hoe dicht je bij de kust bouwt, hoe goedkoper dat is. Tegelijkertijd zijn mensen bezorgd over de effecten van windparken dicht bij de kust, bijvoorbeeld vanwege aantasting van het uitzicht. Door langs de Hollandse kust een smalle strook toe te voegen, hebben we een evenwicht gevonden tussen kosten en draagvlak. Daarbij moet je niet vergeten, dat deze parken veel verder uit de kust komen te liggen dan het park dat nu voor de kust van Egmond aan Zee ligt.'

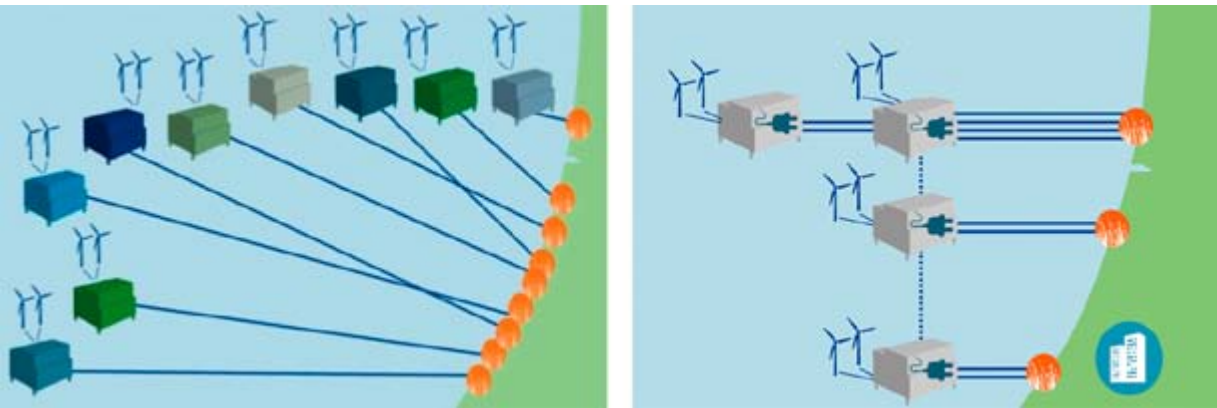
TenneT: netbeheerder op zee

René Moor, projectmanager Wind op zee en werkzaam bij het ministerie van Economische Zaken, vervolgt: 'Bij de

keuze van de drie gebieden speelt de manier van aansluiten op het landelijke elektriciteitsnet een belangrijke rol. Tennet, dat ook verantwoordelijk is voor de aansluiting van een groot aantal Duitse windparken, heeft de afgelopen jaren veel ervaring opgedaan met het trekken van kabels en de problemen en kosten die daarbij komen kijken. Tot nog toe zijn de bouwers van windparken zelf verantwoordelijk voor deze aansluiting. Elk park heeft zijn eigen kabel naar de wal. Maar met het combineren en coördineren van netaan-sluitingen kan veel geld kan worden bespaard, en daarom zal het kabinet TenneT aanwijzen als netbeheerder op zee. Het bedrijf heeft een voor Nederland nieuw concept ontwik-

keld voor een net op zee, waarin aansluitingen worden geclusterd. Dat concept gaat ervan uit dat de stroom die de windmolens opwekken, wordt "verzameld" op platforms op zee (zee-stopcontacten). Op elk platform, waarvan er in totaal vijf zijn gepland, kan 700 MW windenergiecapaciteit worden aangesloten. Vanuit deze platforms wordt de stroom via zeekabels in de zeebodem aan land gebracht. Tennet verspreidt en verdeelt de stroom dan verder over het Nederlandse elektriciteitsnet. De aanwijzing van TenneT als netbeheerder en de clustering van aansluitingen op plat-forms, levert een kostenvoordeel op van maar liefst 3 mil-jard euro!

Figuur: Schematische weergave van individuele aansluiting (links) en een net op zee (rechts)

Mark Verstappen: 'Hoe dicht je bij de kust bouwt, hoe goedkoper dat is. Tegelijkertijd zijn mensen bezorgd over de effecten van windparken dicht bij de kust, bijvoorbeeld vanwege aantasting van het uitzicht.'

Wetsvoorstel windenergie op zee

Om TenneT verantwoordelijk te maken voor het net op zee, zal in het voorjaar van 2015 het wetsvoorstel STROOM aan de Tweede Kamer worden aangeboden. Ook komt er een nieuwe uitgifteprocedure voor locaties voor windparken. Om dat mogelijk te maken is op 16 oktober het wetsvoorstel windenergie op zee aan de Tweede Kamer aangeboden. Het komt erop neer dat de overheid binnen de aangewezen gebieden 'kavelbesluiten' neemt, waarin staat waar en onder welke voorwaarden een windpark kan worden gebouwd. Ook onderzoekt de overheid aspecten zoals bodem en windsnelheden, zodat eventuele projectontwikkelaars inzicht hebben in kansen en risico's. Moor: 'Vanaf 2015 tot 2019 gaan we jaarlijks de markt op, met de vraag welke partijen er in de betreffende kavels windvermogen willen ontwikkelen. De beste inschrijver mag aan de slag en krijgt daarvoor dan ook subsidie. Ervan uitgaande dat er minimaal vier jaar nodig is voor het realiseren van een park, kunnen de windmolens vanaf 2019 gaan draaien. Daarmee ligt de uitrol van windenergie op zee prima op schema.'

Bestaande vergunningen

Zodra de nieuwe wet in werking treedt, vervallen de bestaande vergunningen die geen subsidie hebben gekregen. De ontwikkeling van deze verspreid liggende parken is relatief duur, onder andere omdat deze niet passen in de veel goedkopere planmatige uitrol met platforms van TenneT. Moor: 'Over de bestaande vergunningen is veel commotie geweest. Maar je moet niet vergeten dat de projectontwikkelaars nog geen subsidie hadden voor hun parken. Vergunningen en subsidies stonden los van elkaar. We hebben als overheid nu een duidelijke koers bepaald en iedereen kan meedoen aan onze tenders. Veel bedrijven vinden dat fijn, maar andere hadden het liever anders gezien. Dat is nu eenmaal zo.'

Trots

De nieuwe aanpak van 'de uitrol van windenergie op zee' oogt vrij simpel. Maar volgens Moor is het werk dat daarvoor moet worden verzet uiterst complex, waarbij de ministeries van EZ en IenM intensief samenwerk, en in nauw overleg met de windenergiesector. Moor: 'Dankzij die samenwerking en het vele werk dat is gedaan, lopen we nog steeds op schema!'

Laatste nieuws

Tijdens het Wetgevingsoverleg op maandag 17 november besprak de Tweede Kamer de kamerbrief Windenergie op Zee. Hieruit volgde dat er in het algemeen steun is voor de koers die de overheid volgt voor de uitrol van windenergie op zee. Er was veel discussie over de kosten van wind op zee: zijn windparken dichterbij de kust echt goedkoper dan ver op zee, waar de wind constanter en krachtiger waait? Volgens Minister Kamp blijkt uit onderzoek van ECN dat de hogere windopbrengst in gebieden verder op zee niet opweegt tegen de hogere investerings- en onderhoudskosten die samenhangen met de grotere afstand en diepere zeebodem. Uit het ECN rapport blijkt bijvoorbeeld dat windenergie in het gebied vanaf 10 nautische mijl voor de Zuid-Hollandse kust 1,8 cent per kWh goedkoper is dan in het gebied IJmuiden Ver. Maar als de industrie voor de zomer van 2015 kan onderbouwen dat windparken verder op zee goedkoper zijn, is Kamp bereid ECN over deze informatie te laten oordelen. Dit mag echter niet tot vertraging leiden. Daarom gaan de voorbereidingen voor de eerste tenders voor aanwijzing van gebieden tussen de 10 en 12 mijlszone in het gebied Borssele vooralsnog gewoon door.

Voor meer informatie:

René Moor
(EZ, DG Energie, Telecom en Mededinging)
r.moor@minex.nl

Mark Verstappen
(IenM, DG Ruimte en Water)
mark.verstappen@minienm.nl

Windenergie op zee: het totaalplaatje

Op dit moment zijn in Nederland twee offshore windparken in bedrijf: het Offshore park Egmond aan Zee met een vermogen van 108 MW en het windpark Prinses Amalia voor de kust van IJmuiden met 120 MW. Deze parken worden ook wel de 'ronde 1'-parken genoemd.

Voor de volgende ronde parken ('ronde 2-parken') konden private partijen zelf een plek op de Noordzee uitkiezen waarvoor ze een vergunning wilden aanvragen. De bouw van windparken was overal toegestaan behalve in de 12-mijlszone, in en rondom scheepvaartroutes en in enkele ander gebieden. In deze ronde heeft de Rijksoverheid in 2009 twaalf vergunningen afgegeven. Van deze parken worden er de komende jaren drie gebouwd: het windpark Luchterduinen voor de kust van Noordwijk en de parken Buitengaats en Zee-energie ten noorden van de Waddeneilanden. Deze hebben een vermogen van bijna 730 megawatt en voorzien 800.000 huishoudens van elektriciteit. De andere vergunningen worden bij het in werking treden van de Wet windenergie op zee ingetrokken.

Voor de nog nieuwere parken (ronde 3-parken) zijn er gebieden aangewezen waarbinnen windparken mogen worden gebouwd. De windenergiegebieden Borssele en IJmuiden Ver zijn aangewezen in het Nationaal Waterplan 2009-2015. De gebieden Hollandse Kust en Ten Noorden van de Waddeneilanden zijn aangewezen in de partiële herziening van dit Nationaal Waterplan.

Om de doelstellingen uit het SER-Energieakkoord te halen, is ervoor gekozen om drie van deze gebieden nu te ontwikkelen: Borssele, kust Zuid-Holland en kust Noord-Holland. Hier moet in 2023 totaal 3500 megawatt extra vermogen windenergie operationeel zijn. De gebieden IJmuiden Ver en Ten Noorden van de Waddeneilanden, die in het Nationaal Waterplan en de Structuurvisie ook zijn aangewezen als windenergiegebied, komen eventueel pas na 2020 in beeld. Deze gebieden liggen verder van de kust, waardoor de kosten van windparken hoger zijn.

Lodewijk Abspoel met de Noordzee 2050 Gebieds-agenda in de hand.

Noordzee 2050 Gebiedsagenda:

Eén groot pleidooi voor samenwerken

Sinds eind juli ligt de Noordzee 2050 Gebiedsagenda bij de Tweede Kamer. Het rapport van tachtig pagina's is de weerslag van een intensief proces dat in de lente van 2013 begon. De beide project-leiders Lodewijk Abspoel en Jeroen Vis kijken met voldoening op het proces terug, maar waarschuwen ook dat het hiermee niet is afgelopen. 2050 begint vandaag.

De ondertitel van het rapport is: 'Verslag van een gezamenlijk onderzoek naar de potentie van de zee- en kustgebieden op lange termijn, vertaald in een visie, ambities, kansen en opgaven, en in kaarten.' Meteen al op de voorpagina valt op dat er met die kaarten iets gekk aan de hand is: ze staan op hun kop. We kijken vanuit het noorden, vanuit de zee, naar het land. Daar is over nagedacht. Lodewijk Abspoel (IenM): 'Het maakt veel los, maar het is niet nieuw. Ik heb een prachtige VOC-kaart uit 1600 en die is ook gedraaid.. We kijken op een andere manier naar de betekenissen van de zee voor ons allemaal. Dat is onze zoektocht geweest: wat heeft de zee ons op lange termijn te bieden en hoe verbinden we dat met de mensen op het land?'

Nieuwe thema's

Op 4 februari 2015 staat de Noordzee Gebiedsagenda geagendeerd op het Algemeen Overleg met de Tweede Kamer. De langetermijn-aanbevelingen krijgen een plek in de Beleidsnota Noordzee als onderdeel van het Nationaal Waterplan, dat naar verwachting eveneens in dat overleg aan de orde komt. In het proces van de Gebiedsagenda zijn belanghebbenden vanaf het begin samengebracht om over de toekomst te

denken en te praten, thema's te benoemen en daar kaartbeelden van te maken. Jeroen Vis (EZ): 'Het zijn niet alleen thema's die al zijn ingebed in het huidige beleid. Het beste voorbeeld is wel de discussie over duurzame energie. De aandacht van het reguliere beleid gaat vooral uit naar de uitrol van windenergie om de doelen van het Energieakkoord te halen. Maar het is verhelderend om te bekijken of en hoe andere vormen van energiewinning ook kunnen bijdragen. Energie en elektriciteit die de zee kan leveren.'

Inspirerend product

Vis noemt zich een groot voorstander van de gekozen aanpak, met dialoog, films, verhalen en het advies van de Raad van Kinderen. 'Het resultaat is een inspirerend product. De concepten en ideeën zijn stevig neergezet door de drie trek-kende bewindslieden en scherp genoeg om als input te dienen voor de Beleidsnota Noordzee. Daarin leggen we concreet vast wat er in de periode 2016-2021 te gebeuren staat en wordt de beleidskeuze in beleidsregels verankerd. Ik weet dat er in de samenleving en bij stakeholders ontzettend veel initiatieven leven die niet altijd in beleidsvormende processen zijn terug te vinden. Die initiatieven zijn dit keer wel boven tafel geko-

men en dat vind ik het grote voordeel van onze aanpak.'

Gebruikers hebben elkaar nodig

Wat volgens Abspoel pregnant uit het proces naar voren komt, is dat gebruikers van de Noordzee elkaar nodig hebben. 'Het proces van de Gebiedsagenda is één groot pleidooi voor samenwerken. Je kunt het alleen met elkaar doen. De kennis en ervaring van mensen die al generaties lang op zee zitten en van nieuwkomers die kansen zien, moeten we met elkaar verbinden, over de sectoren heen. Een voorbeeld: als iemand een activiteit wil ontplooiën op zee, moet dat op een technisch veilige manier gebeuren. Of het nu gaat om mosselzaadinvanginstallaties, drijvende constructies voor turbines voor getijdenenergie of constructies voor wierenteelt, in alle gevallen moeten ze goed worden verankerd op de zeebodem. We hebben in Nederland een grote offshore sector die op dat terrein zeer deskundig is. Door dit soort zaken te benoemen, is veel duidelijker geworden welke samenwerkingsverbanden mogelijk en nodig zijn. De in oktober gesloten overeenkomst voor het testen met drijvende turbines in het Marsdiep bij Texel, waar vele partijen samenwerken, laat dit goed zien. De belanghebbenden hebben elkaar beter leren kennen. Maar dit is nog maar een aanzet. Bij marktpartijen en overheid leven nog veel vragen over hoe de kansen die de zee ons biedt effectief te verzilveren zijn en er is nog veel innovatie en onderzoek nodig.'

Kansen voor multifunctioneel ruimtegebruik

De gezamenlijke zoektocht heeft volgens Abspoel

nog eens expliciet gemaakt dat je alles wat zich op de Noordzee afspeelt in samenhang moet bekijken. Het delen van verhalen daarover heeft meerwaarde opgeleverd. Wat zijn nu echt de kansen voor meervoudig ruimtegebruik? Wat zou er, gelet op ieders behoeften, wensen en verlangens, kunnen gebeuren en voor welke transitieopgave staan we? Abspoel: 'We hebben tal van plannen uit het verleden nog eens goed onder de loep genomen en de feiten van de fictie gescheiden. Gebleken is bijvoorbeeld dat het idee van hotels op zee en het hiervoor hergebruiken van olieplatforms weinig realistisch is. Maar zeewier kweken op een betrekkelijk kleine oppervlakte van 400 km² kan wel zonder de werking van het natuurlijke systeem aan te tasten. Het moet alleen wel binnen de eerste 12 km uit de kust, want dat is het meest nutriëntrijke deel van de zee. Dat maakt een combinatie met windparken minder logisch, want die zien we liever verder weg op zee.'

Ecologische toestand van de Noordzee staat voorop

Vijf thema's domineren de Gebiedsagenda: bouwen met de Noordzeenatuur; energietransitie op zee; multifunctioneel ruimtegebruik; de verbinding van land en zee; bereikbaarheid en scheepvaart.

Vis: 'In het beleid is een goede ecologische toestand van de Noordzee de basisvoorwaarde voor toekomstig gebruik. Dat wil zeggen dat we het duurzaam gebruik van de Noordzee optimaliseren, dat we beschermen wat kwetsbaar is en dat we proberen te herstellen wat verloren is gegaan of is verminderd. Je kunt de natuur beter benutten, maar het is moeilijker als daardoor voor die

natuur zelf ook een betere situatie ontstaat. Neem de zandwinning. Als je niet alleen een grote kuil achterlaat, maar er tevens voor zorgt dat er meer dynamiek ontstaat of een betere doorstroming of iets anders wat de natuur nodig heeft, snijdt het mes aan twee kanten. We moeten proberen een economische plus gepaard te laten gaan met een biologische of ecologische plus.'

Bouwen met de natuur

Het is belangrijk dat kennisinstellingen, gebruikers en ngo's de krachten weten te bundelen om bouwen met de natuur te ontwikkelen. Daar zijn al enkele voorbeelden van. De meeste aandacht krijgt momenteel het herstel van oesterbanken op de Noordzee, een initiatief van het Wereldnatuurfonds, Wageningen UR en Delagua. Oesterbanken kwamen vroeger veel voor, maar de oesters zijn weggevangen, verdreven door exoten of door een andere oorzaak verdwenen. Herintroductie van de platte oester zal meer hard substraat opleveren, waar kleine organismen op kunnen groeien. Vis: 'Mogelijk kunnen ook de fundamente van windmolens een rol spelen. Wij willen weten of je ze zo kunt ontwerpen dat zich er dieren of planten op kunnen vestigen. Daarom gaan we na wat hierover al bekend is en hoe we dit idee verder kunnen ontwikkelen. Dat is overigens niet alleen een overheidsopgave; sectoren kunnen dit ook zelf oppakken.' In dit verband moet zeker ook de voedselsector worden genoemd. Vis: 'Door het totale voedselweb te versterken, verwachten we ook verbetering van de kwaliteit en kwantiteit van het visaanbod. Een mooi voorbeeld van het verbinden van natuur en

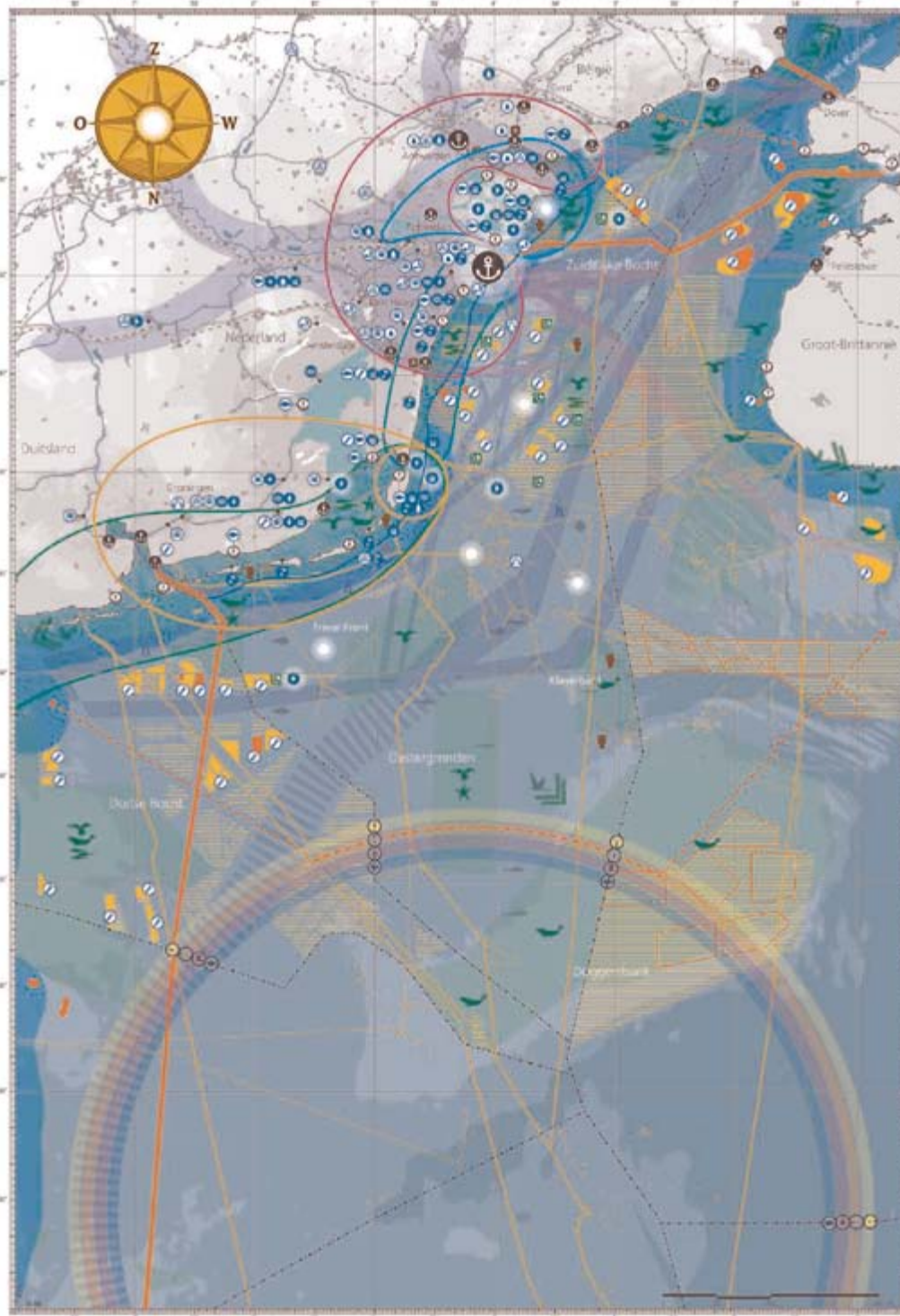
voedselproductie. Ogenschijnlijk staan die twee belangen altijd tegenover elkaar, maar het is allemaal niet zo zwart-wit.'

Energietransitie op zee

Dankzij het proces voor de Gebiedsagenda kijkt de sector golf- en getijdenenergie opnieuw naar kansen en mogelijkheden voor de energievoorziening in Nederland, maar ook voor de export, vertelt Abspoel. 'We maken in het komend decennium of mogelijk al eerder de sprong naar offshore. Een combinatie met windparken ligt daarbij voor de hand. De energieopbrengst per km² kan met hulp van een windturbine stijgen van 5 MW nu naar 10 MW. Gecombineerde elektriciteitsopwekking uit zeestromen is een slimme manier om met de beschikbare ruimte om te gaan en het maakt de transport- en onderhoudskosten goedkoper. Op 1 km² kan onder de juiste condities waarschijnlijk wel tot 50 MW aan getijdenenergie worden opgewekt. Daar hebben we drie gebieden voor op het oog. Door samen te werken kan ook het aantal scheepsbewegingen van en naar onze havens dalen, wat de veiligheid op zee ten goede komt.'

Ook perspectieven voor de olie- en gassector

Wat zeker ook de moeite van het onderzoeken waard is, is de mogelijke samenhang van de ontwikkeling van golf- en getijdenenergie en elektriciteit van windmolens met de winning van de resterende olie- en gasvoorraden op zee. CO₂-opslag en diepe geothermie. Dan gaat het bijvoorbeeld om het slim (her)gebruik van de bestaande infrastructuur en om power-to-gas,

De kaart ruimtelijke ontwikkelingen & kansen 2014-2050. Bron: Noordzee 2050 Gebiedsagenda

een energieopslagtechniek waarbij elektrische energie wordt omgezet in chemische energie in de vorm van gas, dat makkelijker kan worden opgeslagen en getransporteerd. Dat kan interessante perspectieven bieden voor de olie- en gassector die een transitie moet doormaken omdat omstreeks 2050 de voorraden op de Noordzee langzamerhand zijn uitgeput (tenzij we nieuwe voorraden weten te vinden).

Multifunctioneel ruimtegebruik

'Bij meervoudig ruimtegebruik gaat het er niet alleen om de ruimte die er is zo goed mogelijk te gebruiken, maar vooral ook om daarbij de belangen van anderen in het oog te houden', zegt Abspoel. 'Een voorbeeld: bij de aanleg van windparken krijg je meer scheepsbewegingen en kruisend verkeer. Wat worden dan de hotspots en hoe kunnen we ervoor zorgen dat dit niet ten koste gaat van de veiligheid? Daar moeten alle partijen terdege rekening mee houden.' Abspoel geeft nog een voorbeeld: 'Als vissers elders moeten gaan vissen omdat we natuurgebieden afsluiten voor visserij of vanwege gecombineerde energieparken, is de consequentie dat ze meer inspanning moeten leveren om dezelfde hoeveelheid vis te vangen. Hetzelfde geldt als ze niet meer in windparken kunnen varen. Dat verhoogt hun kosten, terwijl hun visdagen beperkt zijn. Daarom stellen vissers die hierover meedenken bijvoorbeeld voor om hen een enkele keer in de gesloten gebieden toe te laten om een deel van de vis – die daar dan door de betere omstandigheden in grotere getale voorkomt – te oogsten. Zo'n voorstel verdient het om serieus naar te kijken.'

Verbinding land en zee

Een van de onderwerpen die spelen bij het thema *Verbinding land en zee* is het culturele erfgoed onder water. 'Beleven leidt tot beter begrijpen en dan kun je beter beslissen over beschermen', zegt Abspoel. 'Een spannende vraag is of het verbod om naar wrakken te duiken en gevonden voorwerpen mee naar land te nemen, bijdraagt aan het 'levend' houden van het erfgoed. Het is een zoektocht naar wat wij hebben met de zee en hoe die bijdraagt aan onze culturele identiteit. De kinderen die meedachten, vonden de scheepsbel die de amateur wrakduiker/archeoloog meenam fascinerend.'

Bereikbaarheid en scheepvaart

Het proces was niet per se gericht op gedragsverandering of nieuwe beleidskeuzes en het bood zeker niet een mogelijkheid om bestaand beleid 'terug te onderhandelen', benadrukt Abspoel. Het draaide wel om de vraag hoe houdbaar het beleid of juist het ontbreken van beleid is. 'Op veel terreinen zijn de zaken in dit land uitstekend geregeld. We hebben uitstekende havens met prima achterlandverbindingen. Weet je dat de nieuwste kranen in de Rotterdamse haven via de noordelijke route hiernaartoe zijn gekomen? Die kranen zijn nodig om de nieuwste generatie grote containerschepen, van de triple-E-klasse, te kunnen lossen. Dat is toch een prachtig verhaal dat het verdient om te worden verteld?' Niettemin moet er nog het een en ander gebeuren om de scheepvaart duurzaam te maken. Veel

schepen varen nog op ruwe olie. Het is duur om op een ander brandstofsysteem over te gaan. Bovendien zullen er voldoende LNG-oplaadpunten (op zee) moeten komen. 'De Gebiedsagenda lost dit soort vraagstukken niet op, maar identificeert ze wel', zegt Abspoel.

Concept store

Het hoofdstuk 'Een brede agenda voor de Noordzee' gaat in op het benutten van exportkansen voor Nederlandse maritieme technologie, kennis en marktconcepten. Belangrijk voor een sterke exportpositie is dat we in eigen land kunnen laten zien waartoe we in staat zijn. De Gebiedsagenda gebruikt daarvoor de term *concept store*. Dat betekent dat marktpartijen hier de ruimte moeten krijgen om innovaties in de praktijk te testen en te showen. Abspoel: 'En dat is niet iets voor de lange termijn, die behoefte is er nu al. Minister Schultz stelt terecht: "waar geen beleid van de overheid is, is er ruimte voor initiatieven uit de markt". Volgens de nieuwe filosofie van de uitnodigings- en ontwikkelplanologie, gaat het rijk dan meekijken waar die zaken kunnen.'

De discussies moeten doorlopen

Is het proces zoals dat nu is geweest voor herhaling vatbaar, bijvoorbeeld als er over zes jaar een nieuwe beleidsnota moet komen? Abspoel: 'Het is altijd goed om in het hier en nu én in de toekomst te denken. Adaptief management betekent altijd bezig blijven. Als het ons lukt om continu in ons systeem de korte en de lange termijn te verbinden, is zo'n proces misschien niet voorafgaand aan elke nieuw Nationaal Waterplan nodig. Komend jaar willen we wel in de regio's met kustprovincies en gemeenten nog verdiepingsslagen maken, niet om wat daar ligt aan gebiedsagenda en regionale structuurvisies en dergelijke over te doen, maar om de relatie met de zee te verduidelijken.'

Vis: 'Ik vind niet dat de Gebiedsagenda klaar is en nu de kast in kan. De discussies moeten doorlopen. Waar ik ontvreden over ben is dat we de laatste drie maanden alleen maar bezig zijn geweest met het interne beleidsproces om actiepunten opgenomen te krijgen in het Nationaal Waterplan. We hebben onze aandacht niet meer gericht op gesprekken met de stakeholders over wat er verder moet gebeuren met de thema's die zijn benoemd. Het proces moet levend blijven, mensen moeten kunnen aanhaken en ideeën kunnen toevoegen. We moeten voorkomen dat iedereen zich weer in de eigen schulp terugtrekt en helemaal niet meer tot multifunctionele afwegingen komt. Dat is dus een opdracht aan mijzelf en een uitnodiging aan alle collega's binnen het rijk.'

Voor meer informatie:

Lodewijk Abspoel
(IenM, DG Ruimte en Water)
lodewijk.abspoel@minienm.nl

Jeroen Vis
(EZ, Natuur en Biodiversiteit)
g.a.j.vis@miniez.nl

Nieuwe dialoog van start over wisselwerking tussen land en zee

Wat moeten we op het land regelen om de opgave op zee te kunnen realiseren? Die vraag ziet het rijk samen met de kustprovincies en -gemeentes het komende jaar graag beantwoord. De dialoog is een verlengstuk van de Noordzee 2050 Gebiedsagenda, en is één van de actiepunten in de nieuwe Beleidsnota Noordzee 2016-2021. Met de dialoog willen betrokken partijen de eventuele noodzaak tot aanvullend beleid identificeren, en alvast een aanzet geven voor de toekomstige omgevingsvisie.

Zet verschillende bestuurslagen bij elkaar en vraag hoe het verder moet met de Noordzee, wat krijg je dan? Het rijk zal antwoorden: 'Een gezonde, veerkrachtige Noordzee waar meervoudig ruimtegebruik mogelijk is.' Een provincie zal antwoorden: 'De zee, het strand en alle activiteiten die daar plaatsvinden, verbonden met de gebiedsagenda's van het achterland.' Een kustgemeente in het westen van Nederland kan stellen: 'Optimale benutting van het strand en de zee voor recreatie en toerisme. De horizon is heilig.' Maar een kustgemeente in Noord-Nederland zou het wel eens anders kunnen zien: 'Optimale benutting van kansen voor extra werkgelegenheid die voortvloeien uit de aanleg van windturbineparken. Wij willen een Energy Valley worden.'

Dit soort sociaaleconomische informatie over thema's als toerisme en recreatie, energie, scheepvaart en bereikbaarheid, bouwen met de natuur en meervoudig ruimtegebruik, is nog niet eerder centraal verzameld en afgestemd. Een verkenning op dit terrein kan dus extra inzichten opleveren boven op de regionale MIRT-studies en de regionale structuurvisies. Daarom wordt een nieuwe dialoog opgestart over de wisselwerking tussen land en zee. Maar er wordt al veel overleg georganiseerd, waarom dan weer een nieuwe dialoog? Leo de Vrees van Rijkswaterstaat Zee en Delta geeft een toelichting.

Dialoog over tweede generatie vragen
De Vrees: 'De dialoog over de wisselwerking tussen land en zee is opgestart in het proces rond de Noordzee 2050 Gebiedsagenda, maar krijgt nu een praktisch vervolg doordat het thema in de nieuwe Beleidsnota Noordzee (2016-2021) is opgenomen. In die nota is een overzicht gemaakt waarin per sector wordt beschreven wat er op zee staat te gebeuren, en wat dit zou kunnen betekenen voor het land en vice versa.'

Deze gedachte is geheel in lijn met de Europese Richtlijn maritieme ruimtelijke planning, waarin de lidstaten hebben afgesproken om de wisselwerking tussen land en zee in ogenschouw te nemen bij de besluitvorming over het gebruik van ruimte op zee. Concreet gaat het dan bijvoorbeeld over de aansluiting van scheepvaartroutes op havens, en van energiewinning op zee bij bedrijven en burgers op het land.

De Vrees: 'Het vertrekpunt voor de te voeren dialoog is een concrete lijst met aandachtspunten uit de beleidsnota. Het gaat daarbij om de tweede generatie vragen die moeten worden gesteld. Heel praktisch. Wat moeten we nu op het land regelen om de opgave op zee te kunnen realiseren? Bijvoorbeeld: waar is genoeg havencapaciteit en ruimte beschikbaar om windturbines in elkaar te zetten? Maar ook omgekeerd: wat heeft een stad als Den Helder in zijn totaliteit nodig om zijn positie tussen zee en land te behouden? En hoe zit het met Harlingen?'

De verkenning moet volgens De Vrees vooral duidelijkheid brengen. Daarom worden veel vragen gesteld waar een antwoord op moet komen. 'Voor ons als rijk is het belangrijk om te weten wat we straks met een gerust hart aan de markt kunnen overlaten, of aan de provincie

'Op de Noordzee zelf woont niemand. Tot nu toe praten we als rijk dus vooral met stakeholders over de Noordzee.'

of de gemeente, en waar het eventueel spaak kan lopen, bijvoorbeeld omdat er nog zaken moeten worden geregeld. De volgende vraag is dan of er eventueel aanvullende beleid nodig is dat we nu in gang moeten zetten. En waar regionale overheden met de nieuwe inzichten dan het beste terecht kunnen. Is dat in een MIRT-verkenning, of anderszins?'

Goed begonnen is half gewonnen

Om de dialoog straks te kunnen structureren, benoemt De Vrees alvast drie soorten relaties tussen land en zee die wat hem betreft van belang zijn. Ten eerste de *fysieke relaties* tussen land en zee. 'Denk bijvoorbeeld aan de wisselwerking tussen scheepvaart en havens, of aan windmolenparken, stopcontacten en aanlandingspunten van kabels op het land. Welke ontwikkelingen komen eraan, en wat betekenen ze concreet voor de kustprovincies en -gemeenten? Waar liggen er kansen, wat willen en kunnen de kustgemeentes zelf organiseren? Welke acties moet het rijk oppakken?'

Als tweede noemt De Vrees de *ecologische relaties*. 'De kustwateren hebben net als

Leo de Vrees

de Waddenzee een bijzondere (kraamkamer)functie, en zijn belangrijk in de totale ecologie van de Noordzee. Wat betekenen de maatregelen uit de Kaderrichtlijn Mariene Strategie concreet voor de andere gebruiksfuncties in de kustwateren? Wat is er nodig om de maatregelen ter bescherming van de waterkwaliteit en de natuur te kunnen uitvoeren? Denk aan zwerfafval op zee. Wat moeten we doen of laten? Ook daarover moet het gaan in de dialoog met provincies en gemeenten, maar ook met stakeholders en burgers.'

Ten slotte noemt hij de *sociaal-culturele relaties*. Daarmee doelt De Vrees op de beleving van de zee. 'Op de Noordzee zelf woont niemand. Tot nu toe praten we als rijk dus vooral met stakeholders over de Noordzee. Die hebben een andere kijk dan burgers. Ik ben zelf dan ook erg benieuwd naar de inbreng van kustbewoners, hoe zij de ontwikkelingen op de Noordzee beleven. Het voordeel van de nieuwe dialoog is dat het de kennis van burgers over de Noordzee zal vergroten. Daarmee vergroten we ook de maatschappelijke betrokkenheid bij de ontwikkelingen op de Noordzee.'

Blauwe Groei - op zoek naar kansen

De Vrees hoopt dat de dialoog niet alleen zal gaan over problemen en obstakels, maar juist ook over het verzilveren van kansen. De Vrees: 'De dialoog over de wisselwerking tussen land en zee sluit immers aan bij de Europese strategie van de *blauwe groei*, die duurzame economische ontwikkeling in de mariene en maritieme sector stimuleert. Neem economische sectoren als aquacultuur, kusttoerisme, mariene biologie, energie uit zee. Wat is er nodig om innovaties in die sectoren te faciliteren?'

De Vrees denkt bijvoorbeeld aan industriële symbioses die kunnen ontstaan,

zoals het kweken van garnalen in het warme afvalwater van de industrie. Dat gebeurt al op het land. Of iets dichterbij de zee: de ontwikkeling van zeeboerderijen. Zeewier, viskweek, algen. 'Daarbij krijg je te maken met vragen over vergunningverlening en de verwerking van de producten. Als een zeeboer een vergunning vraagt voor zeewiertelting vlak naast een jachthaven, lijkt dat voor de zeeboer gunstig. Maar hoe gaat het verder met de verwerkende industrie en de bijbehorende logistiek? Is er op de locatie voldoende kennis en capaciteit, moet je wel een zeeboerderij willen naast een jachthaven? Daar heb je al een voorbeeld van een discussiepunt te pakken, zoals dat straks in de dialoog over de wisselwerking tussen land en zee naar voren kan komen.'

Input voor omgevingsvisie

Of dit inderdaad de brandende kwesties zijn die de gemeeders van kustbewoners bezig houden, zal nog moeten blijken. De dialoog start eind 2014 en zal een jaar in beslag nemen. Daarna wordt bekeken wat de dialoog heeft opgeleverd, en of er aanvullende beleid nodig is. Maar er is méér. 'De oogst van de dialoog is ook bruikbaar als basis voor de omgevingsvisie, die in 2018 gereed moet zijn. De omgevingsvisie vloeit voort uit de nieuwe Omgevingswet, waarin alle wetten die nu gelden worden opgenomen. Als de omgevingsvisie precies op tijd klaar is, komen daarmee het Nationale Waterplan en de Beleidsnota Noordzee te vervallen.'

Voor meer informatie:

Leo de Vrees
(RWS Zee en Delta)
leo.de.vrees@rws.nl

Lodewijk Abspoel
(IenM, DG Ruimte en Water)
lodewijk.abspoel@minienm.nl

Nieuwe EU-richtlijn is korte handleiding voor maritieme ruimtelijke plannen

De Europese lidstaten die grenzen aan zee voeren momenteel de *Richtlijn maritieme ruimtelijke planning* in hun wetgeving in. Ze hebben daarvoor tot uiterlijk 18 september 2016 de tijd. Minister Schultz van Haegen van IenM heeft het parlement laten weten dat Nederland aan de voorwaarden van de richtlijn kan voldoen en de uitvoering voortvarend ter hand zal nemen.

De richtlijn verplicht tot het creëren van een rechtsgrond voor maritieme ruimtelijke planning, het uitvoeren van zo'n planeringsproces en het vaststellen van maritieme ruimtelijke plannen die uitgaan van de ecosysteembenadering. Met die plannen geven de lidstaten aan elkaar én aan de partijen die iets op zee willen ondernemen duidelijkheid over het (voorgenomen) gebruik van de ruimte op zee. Doel van de richtlijn is de samenwerking rond de planvorming te bevorderen en conflicten tussen concurrerende sectorale activiteiten op zee en in de kustzones te voorkomen. 'Creëer effectieve netwerken van samenwerkende overheden', staat in Artikel 11, lid 2.

De richtlijn kent maar zestien artikelen. Hij laat zich lezen als een korte en overzichtelijke handleiding voor ruimtelijke planning op zee: hoe maak je zo'n beleidsplan, aan welke activiteiten en belangen is het verstandig om te denken, wat is andere relevante wetgeving (Europees en nationaal), hoe zit het met de wisselwerking tussen wat er op zee en op het land gebeurt? En natuurlijk: welke ruimte op zee is geschikt of ongeschikt voor activiteiten als je uitgaat van veiligheid en een gezond mariene milieu?

Blauwe groei

De Europese Commissie verwacht veel positieve effecten van de richtlijn. Hij ondersteunt de strategie van de 'blauwe groei', het Europese initiatief om nieuwe, duurzame vormen van gebruik van de zee aan te moedigen. Dit initiatief gaat uit van behoud, bescherming en verbetering van natuur en milieu, teneinde duurzame economische ontwikkeling van bedrijvigheid op zee en in de kustzone te bevorderen (denk aan aqua- en maricultuur, energie uit zeewater, toerisme en recreatie en blauwe biotechnologie).

De nieuwe richtlijn moet de lidstaten helpen om over de gebruiksfuncties en zeegrenzen meer coherentie in de planvorming te bereiken. Dan krijgt de 'blauwe groei'-strategie meer kans van slagen. De bestaande Europese regels – bijvoorbeeld de Vogel- en Habitatrichtlijnen en de duurzame energie doelstellingen – verplichten de lidstaten om ieder voor zich resultaten te boeken. Daardoor komt het voor dat de ruimte op zee niet optimaal wordt benut. De *Richtlijn maritieme ruimtelijke planning* gaat dus helpen om samen het totale zeesysteem in ogenschouw te nemen en activiteiten waar mogelijk meer op elkaar af te stemmen. Het is de bedoeling om de planning van de zee in samenhang te zien met de *Kaderrichtlijn Mariene strategie* (KRM) die bedoeld is voor meer samenwerking bij het bereiken van de Goede Milieutoestand.

Niet alle lidstaten zijn even ver

Het komt er nu op aan dat de lidstaten hun regelgeving op orde brengen en maritieme ruimtelijke plannen maken. Die plannen en de daarbij behorende ruimtelijke kaart met de ontwikkelingsmogelijkheden moeten uiterlijk op 31 maart 2021 zijn vastgesteld en aan de Europese Commissie worden toegestuurd. Nederland zet de richtlijn om in de regelgeving op basis van de Waterwet. Het maritiem ruimtelijk plan blijft onderdeel van het Nationaal Waterplan, waarin onder andere elke zes jaar het beleid voor de Noordzee wordt vastgelegd. De lidstaten zelf zijn en blijven verantwoordelijk voor de keuze van wat zij wel en niet op zee willen doen. De rechten en plichten onder het VN-zeerechtverdrag moeten daarbij natuurlijk wel worden gerespecteerd.

Al volgende maand, in december, komt het Nationaal Waterplan met de Beleidsnota Noordzee voor 2016-2021 ter inzage. Alvorens de Beleidsnota Noordzee (het maritiem ruimtelijk plan) vast te stellen consulteert Nederland de andere Noordzeelanden. Nederland voldoet dan al aan de inhoudelijke en procedurele eisen van de richtlijn. België heeft dit jaar een maritiem ruimte-

Aquacultuur past in de strategie van de blauwe groei. Hier een zeeboerderij in Zeeland.

lijk plan vastgesteld, en Engeland en Schotland verwachten binnenkort zo'n plan vast te stellen. Denemarken en Frankrijk moeten nog aan de inrichting van hun openbaar bestuur sleutelen om de richtlijn te kunnen uitvoeren. Voor de meeste lidstaten is ruimtelijke planning op zee echt een nieuw terrein. Daarom stelt de Europese Commissie geld beschikbaar voor de verschillende zeeregio's, waaronder de Noordzeeregio. Nederland bekijkt nu samen met de andere Noordzeelanden of dat potje is in te zetten om de regionale samenwerking tussen de Noordzeelanden te verbeteren en een effectief netwerk voor samenwerking rond MRP in te richten.

Bottleneck: kustzonebeleid

Nederland had geen behoefte aan de *Richtlijn maritieme ruimtelijke planning*. De lidstaten hadden in de declaratie van Limassol in 2012 al het nut van het instrument onderkend en die politieke afspraak zou voldoende moeten zijn. De Eerste en Tweede Kamer maakten bezwaar tegen het voorstel van de Europese Commissie van maart 2013 om er ook EU-wetgeving voor te maken. Dat had vooral te maken met het onderdeel *geïntegreerd kustbeheer*. Wat op zee gebeurt, heeft uiteraard een directe relatie met wat op het land gebeurt en die relatie moet in het beleid zijn terug te vinden. Maar hoe baken je de kustzone af? Horen kustwateren zoals de Waddenzee en de Oosterschelde daarbij? En de havens? Het voorstel van Europese Commissie zou betekenen dat de richtlijn zich ook uitstrekt tot planologische beslissingen op het land. Voor het parlement was dat op grond van het subsidiariteitsbeginsel een brug te ver. Bovendien bestaat in ons land voor de kustzone al een grote hoeveelheid regels en maatregelen. De beide Kamers hadden geen behoefte aan nieuwe Europese regels aan toe te voegen. Daarbij komt dat samenwerking met andere lidstaten voor de kust prima mogelijk is op bilaterale basis. Voor de zee geldt dat er winst in kan zitten als alle landen een plan maken en daarover met elkaar in gesprek zijn.

Compromistekst

Na veel discussie met andere lidstaten, de Europese Commissie en uiteindelijk de onderhandelingen in de trilog met de Commissie en het Europese Parlement, is besloten het geïntegreerd kustbeheer te vervangen door de verplichting rekening te houden met de *wisselwerking tussen land en zee* en dat in het plan terug te laten komen. Kustwateren die al onder een systeem van landplanning vallen, mogen buiten het maritieme ruimtelijke plan worden gelaten. Deze wijzigingen passen in de Nederlandse opvatting dat systeemdenken belangrijker is dan de geografische afbakening van tot waar zoet en zout water elkaar beïnvloeden. Zou dat laatste immers het criterium zijn, dan zou half Nederland onder de richtlijn vallen.

De richtlijntekst zoals die nu van kracht is, is zodanig aangepast dat het uitsluitend gaat om procedurele afspraken. Er zijn geen inhoudelijke verplichtingen meer voor sectoren op zee. Dat betekent dat ook ons land er baat bij kan hebben en er geen last van ondervindt. Of de richtlijn in het parlement nog vragen oproept, zal blijken op 4 februari 2015 tijdens het Algemeen Overleg met de Tweede Kamer over de Noordzee en de Wadden.

Voor meer informatie:

Lodewijk Abspoel
(IenM, DG Ruimte en Water)
lodewijk.abspoel@minienm.nl

<http://www.noordzeeloket.nl/nieuws>

¹ Datum zoals nu aangegeven door de Tweede Kamer – deze kan veranderen.

KNMI komt met nieuwe windklimaatatlas voor de Noordzee

De rijksoverheid is van plan een deel van de duurzaamheidsdoelstelling te realiseren door het bouwen van windparken op de Noordzee. Onlangs is de Tweede Kamer geïnformeerd over de verdere invulling van dit streven. Het is de bedoeling in het windgebied 'Borssele' te beginnen met het bouwen van enkele grote parken. Voor het goed inrichten van windgebieden is het van belang te beschikken over betrouwbare windklimatologie op voor windenergie toepassingen relevante hoogten. KNMI heeft daartoe in opdracht van DG Ruimte en Water de KNW-atlas samengesteld (waarbij KNW staat voor KNMI Noordzee Wind).

Het weermodel dat ten grondslag ligt aan de KNW-atlas is Harmonie. De windklimatologie in de KNW-atlas is afgeleid met behulp van 35 jaar Harmonie re-analyses (fysisch consistente reconstructies van waarnemingen) met een hoge ruimtelijke resolutie. De rijksoverheid stelt deze kwalitatief hoogwaardige windklimatologie – samen met onder andere archeologische data en data over de bodem – beschikbaar aan potentiële projectontwikkelaars van windenergie op zee.

Het nut van één referentieatlas

Met de groei van de offshore windenergiesector zal de behoefte aan kwalitatief hoogwaardige windklimatologie op voor windenergie relevante hoogten (40 tot 200 meter) de komende jaren toenemen. Deze informatie is van belang voor het inschatten van onder andere het windpotentieel op de Noordzee (productiecapaciteit) en de kosten van onderhoud, maar ook om te kunnen inschatten of beleidsdoelstellingen realiseerbaar zijn (aandeel duurzame energie).

Eén referentieklimatologie heeft voor de kosten en het tijdspad grote voordelen. Immers, niet iedere windenergieproducent hoeft in dat geval zelf een windklimatologie te bepalen. Dat bespaart de producent kosten en versimpelt en verkort tenderprocedures. Het laatste levert een bijdrage aan de kostenreductiedoelstelling van 40 procent in het Energieakkoord. Het hanteren van een referentie-atlas heeft ook als voordeel dat sprake zal zijn van optimale transparantie en vergelijkbaarheid van uitkomsten en berekeningen. Alle partijen spreken 'dezelfde taal'. Deze voordelen kunnen zich voordoen in verschillende fasen van het proces.

Daarnaast heeft de KNW-atlas een zodanig hoge resolutie dat verschillen in windklimatologie in een bepaald gebied zijn aan te geven. Dat kan resulteren in een veel realistischer inschatting van het windpotentieel ter plekke dan tot nu toe mogelijk was.

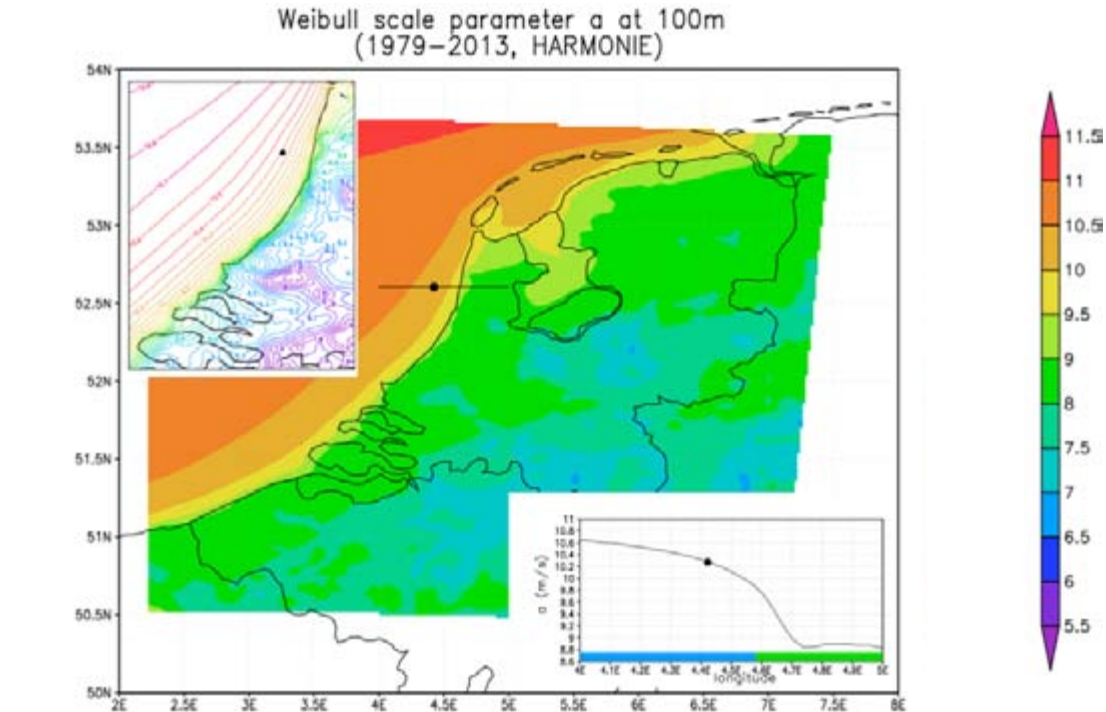
De drie, mogelijk vier fasen van het KNW-project

Fase 1: verkennende studie bestaande windatlassen en oplevering concept-atlas

Het KNMI kreeg in 2012 opdracht van DG Ruimte en Water om de bestaande windatlassen voor de Noordzee te inventariseren en een analyse te maken van hun nut en beperkingen. Dat heeft geleid tot een aantal eisen waaraan een verbeterde windatlas zou moeten voldoen:

- (1) de atlas moet zijn gebaseerd op 35 jaar van data om de volledige jaar-op-jaar variabiliteit van het huidige klimaat te kunnen weergeven (de bestaande windatlassen zijn gebaseerd op data uit een windrijke of windarme periode en geven dus geen goed beeld van het windklimaat);
- (2) de atlas moet voldoende ruimtelijke resolutie hebben;
- (3) de atlas moet informatie geven over wind op hoogtes tussen 40 en 200 meter;
- (4) de atlas moet variaties van stabiliteit (windprofiel) in ruimte en tijd meenemen.

Daarnaast vroeg DGRW aan het KNMI om een voorstel voor een verbeterde windatlas. Dat is de concept-KNW-atlas geworden. Aangezien er weinig betrouwbare meetmasten zijn op de Noordzee, is deze atlas gebaseerd op her-analyses van een weermodel. Het gebied boven de Noordzee is in zo'n her-analyse opgedeeld in blokjes. Voor elk blokje wordt op basis van alle waarnemingen die voor dat moment beschikbaar zijn (boeien, schepen, vliegtuigen, satellieten, meetmasten, booreilanden etc.) een fysisch kloppende reconstructie van de weersituatie gemaakt. Dus ook van de wind op verschillende hoogten. Voor de eerste concept-KNW-atlas, die het KNMI in fase 1 presenteerde, is nog uitgegaan van 35 jaar data van een grofschaliger model (ERA-interim 80 km resolutie). Dat model is op een statistische manier naar een fijnere resolutie gebracht met behulp van een 1 jaar her-analyse van het weermodel dat het KNMI ook gebruikt voor het maken van weersverwachtingen (Harmonie 2,5 km resolutie). Inmiddels zijn er echter 35 jaar her-analyseda-

Voorbeeld van een kaartuitsnede van de KNW windatlas met daarop de Weibull schaalparameter, een maat voor de klimatologisch gemiddelde windsnelheid (1979-2013). De inzet rechtsonder geeft een doorsnede door de locatie van de OWEZ-mast (punt is waar de mast staat), waarbij blauw water en groen land is. Linksboven de schaalfactor in contouren.

Dit soort kaarten is dus te maken op alle niveaus tussen 40 en 200 m (in stappen van 20 m). Ook kaarten van andere grootheden zijn te maken: bijvoorbeeld van de Weibull vormparameter, een maat voor de frequentieverdeling van de windsnelheid, van herhalings tijden (de eens in de 10, 50, 100 jaar windsnelheid), of van de Pgo (de 10 procent laagste windsnelheden). Daarnaast kun je andere uitsneden maken (groter gebied op de Noordzee) en op elke willekeurig gridpunt (onderlinge afstand tussen gridpunten: 2,5 km) tijdreeksen maken van 35 jaar lang.

ta van Harmonie en kan op basis daarvan windklimatologie worden berekend. (35 jaar minuutdata voor 500 bij 500 punten op de Noordzee voor 60 niveaus in de verticale... dat komt neer op zo'n slordige 225 miljard berekeningen).

Fase 2: consultatiefase

In deze fase zijn gesprekken gevoerd met overheidsinstanties, kennisinstellingen en marktpartijen om hen op de hoogte te stellen van de resultaten van fase 1 van het KNW-project en inhoudelijke feedback te krijgen. Doel van de gesprekken was bovendien om na te gaan of er voldoende draagvlak was voor het gebruiken van de KNW-atlas als referentieatlas en zo niet, wat er zou moeten gebeuren om dat draagvlak alsnog te krijgen. Veelvuldig is ook het belang benadrukt van het beschikbaar stellen van kwalitatief hoogwaardige waarnemingen door de windenergiebranche zelf. De consultatiefase is op 28 november jl. afgesloten met een Wind-op-Zeedag, georganiseerd door TKI-WOZ en KNMI.

Fase 3: validatiefase

In deze fase staat de validatie van de KNW-atlas met publiek beschikbare meetdata centraal. Het gaat daarbij vooral om validatie van windprofielen (veranderingen van de wind met hoogte) met behulp van meetmastdata (Cabauw, OWEZ, IJmuiden-buiten en FINO). Maar ook om de vergelijking van Harmonie-windvelden met scatterometerdata (wind op 10 m hoogte gemeten met behulp van een satelliet). Dat laatste om een nog beter idee te krijgen van hoe goed Harmonie ruimtelijke patronen (in het horizontale vlak) kan weergeven. Validatie met windmetingen is noodzakelijk voor een wetenschappelijk keurmerk en voor acceptatie in de windenergiesector. Naar verwachting is het validatiewerk van fase 3 in februari 2015 afgerond (rapportage volgt daarna). De bedoeling is dat er dan een windatlas ligt die kan worden gebruikt in het overheidsbeleid om tot uitbouw van windenergie op zee te komen. Hierover is recent een brief naar de Tweede Kamer gestuurd¹.

¹ Zie www.knmi.nl/bibliotheek/technischrapport.html (rapporten 342 en 343)

² Zie www.rijksoverheid.nl/regering/nieuws/2014/09/z6/kabinet-kiest-locaties-windenergie-op-zee.html

Fase 4: verdiepfase

In 2015 volgt mogelijk nog een fase 4 van het KNW-project om tot verdieping of uitbreiding van de atlas te komen, zoals het valideren met private metingen, participatie in het NEWA-project (New European Wind Atlas), het inbouwen van het zogefect van windparken in Harmonie, het uitbreiden van de klimatologie naar 100 jaar of het afleiden van low level jet (nachtelijke maximale windsnelheid) klimatologie.

Hoe verder?

In verband met de start van het 'kaveluitgiftebeleid' (zie de brief aan de Tweede Kamer) is het van belang dat er in het voorjaar van 2015 een kwalitatief hoogwaardige windatlas beschikbaar is. Daarom is ervoor gekozen de validatie van de concept-KNW-atlas in twee fasen uit te voeren. Allereerst wordt de concept-atlas gevalideerd met publiek beschikbaar kwalitatief hoogwaardige windmetingen (validatiefase 3). Dat levert naar verwachting een 'eerste generatie'-KNW-atlas op waar het KNMI wetenschappelijk achter kan staan. In een later stadium hoopt het KNMI ook winddata van private partijen voor de verificatie te kunnen gebruiken, zoals windmetingen van de windenergiebranche zelf. Voordeel is dat deze metingen gebeuren op voor windenergie relevante hoogten (veel publiek beschikbare waarnemingen zijn op lagere hoogten), nadeel is dat het KNMI deze metingen eerst op kwaliteit moet beoordelen (en dat kost tijd).

Voor meer informatie:

Ine Wijnant

(IenM, KNMI)

stepek@knmi.nl

Henk Merkus

(IenM, DG Ruimte en Water)

henk.merkus@mininm.nl

Coen Peelen (ministerie van IenM, DGB):

‘Met Green Deal Scheepsafvalketen meerdere stappen vooruit’

Op 10 september hebben alle partijen die zijn betrokken bij het voorkomen, inzamelen, afvoeren en verwerken van plastic scheepsafval de *Green Deal Scheepsafvalketen* gesloten. ‘Een grote stap vooruit op meerdere fronten’, zegt beleidsmedewerker Coen Peelen van het Directoraat-Generaal Bereikbaarheid (IenM): ‘De overeenkomst reduceert plastic afval in het zeemilieu, maakt de bestaande regelgeving op het gebied van scheepsafval effectiever en efficiënter, en werkt mee aan het sluiten van de stoffenketen.’

Het probleem

Wereldwijd wordt onderkend dat zwerfvuil en vooral het plastic daarin een groeiend probleem is voor het zeemilieu. De meeste soorten kunststof lossen niet op in water, en wanneer ze verbrekken of slijten, vormt dat micro- of nanodeeltjes die schadelijk zijn voor de dieren in mariene voedselketens. Plastic vervuult bovendien de stranden. Wereldwijd komt ongeveer 20 procent van het mariene zwerfvuil van scheepvaart en visserij. Op de druk bevaren Noordzee is dat 40 procent. Driekwart van het mariene zwerfvuil is plastic.

Met internationale regelgeving is het lozen van scheepsafval door de scheepvaart de afgelopen decennia sterk teruggedrongen. Zo geldt onder het MARPOL-verdrag (annex V) het verbod om huisvuil over boord te zetten (uitgezonderd etensresten). Het moet in havens worden afgegeven. Maar volgens Coen Peelen, beleidsmedewerker bij het DG Bereikbaarheid, is de praktijk weerbarstig. ‘Zo’n verdrag is erg afhankelijk van goede ontvangstvoorzieningen in de havens, milieubewust gedrag en goede wil. Strikte handhaving van het verbod is op open zee lastig.’

Een oplossing

Het is dus van groot belang dat zeevarenden bewust met afval omgaan en zoveel mogelijk gescheiden afval afgeven in de havens. Aan de wal moet de inname goed zijn geregeld en de kosten moeten zo laag mogelijk zijn. En dit is het aangrijpingspunt van de Green Deal Scheepsafvalketen. Peelen: ‘Als door preventieve maatregelen bij de bevoorrading de hoeveelheid scheepsafval wordt teruggedrongen drukt dat de kosten. En als het op schepen regel wordt om plastic apart op te slaan, kunnen inzamel- en verwerkingsbedrijven het aan de wal gebruiken als grondstof voor recyclingproducten of brandstof. Dat levert geld op waarmee de kosten van de afgifte kunnen worden gedrukt. Hier ligt dus een win-win, de basis van elke *green deal*.’

Door het sluiten van de stoffenketen wordt afval weer grondstof.

Green Deal

Een *green deal* is een zwaarwegende overeenkomst tussen het rijk, economische sectoren en maatschappelijke organisaties, met als doel economische belangen productief te laten samengaan met een breed spectrum van milieu-gereleerde belangen (energie, grondstoffen, kwaliteit van water en bodem, leefomgeving en ecologie). Een *green deal* heeft doorgaans betrekking op een specifiek thema waarover een of meerdere sectoren zijn aan te spreken. voordat deze worden vastgesteld en ingediend bij de Europese Commissie.

Na de ondertekening van de Green Deal op 10 september 2014

Maar om dat te realiseren is een ketenbenadering nodig, omdat je het probleem waarom het gaat alleen maar met een gezamenlijke aanpak in de complete keten kunt oplossen. ‘Dat is dus de voorwaarde. Iedereen moet meedoen. De overheid kan dat proces faciliteren, maar alle partijen samen zijn de dragers van de oplossing. We hebben een jaar nodig gehad om gezamenlijk tot dit akkoord te komen. Dat is relatief snel en dat geeft ook aan dat de tijd rijp is voor groene groei en een transitie naar een circulaire economie.’

De partijen en hun opgaven

De scheepsafvalketen omvat scheepsbevoorraders, reders, havenbedrijven, afvalverzamelaars en de verwerkingsindustrie. Al deze partijen, maar ook Stichting De Noordzee en de rijksoverheid hebben met het sluiten van de Green Deal Scheepsafvalketen een taak op zich genomen, hun eigen aandeel in de oplossing. In de *green deal* zijn die taken omschreven als op elkaar aansluitende maatregelen. De scheepsbevoorraders kunnen erop toezien dat voor de producenten die ze aan boord brengen geen overbodige verpakking is gebruikt en dat alternatieven zijn toegepast voor plastic. Op de schepen moeten nu al voorzieningen zijn om alle afval tijdens de vaart op te slaan. Speciaal voor plastic moet een aparte opslagruimte komen. Bovendien moet het gescheiden opslaan van plastic afval een vanzelfsprekendheid worden in de dagelijkse routine aan boord. In de Green Deal Scheepsafvalketen is voor 2017 het doel gesteld dat 50 procent van het scheepsafval gescheiden in de havens wordt ingeleverd. De leden van de Koninklijke Vereniging van Nederlandse Reders mikken zelfs op 75 procent. De havenbedrijven moeten zorgen voor voldoende faciliteiten om afval gescheiden in te nemen. Peelen: ‘Als dat niet goed is geregeld, werkt dat demotiverend op het scheiden van afval op de schepen. Ook moet aan de wal zijn geregeld dat schepen, voordat ze vertrekken, een zo groot mogelijk deel van het verpakkingssafval van de bevoorrading gescheiden kunnen achterlaten. De inzamelaars ten slotte hebben de taak de kring rond te maken met de inzet van een zo groot mogelijk deel van het plastic als grondstof voor nieuwe producten of, wanneer dat niet mogelijk is, als brandstof.’

Voorwaarden voor succes

De eerste voorwaarde voor succes is dat alle partijen zichzelf en hun medeondertekenaars eraan houden dat de keten gesloten blijft. Dat vraagt om een breed draagvlak en dus om maatregelen

die kostenefficiënt zijn. Maar omdat de maritieme sector vrijwel volledig internationaal opereert, is dat niet voldoende. Peelen: ‘Als plastic afval op schepen keurig apart wordt gehouden, maar in een buitenlandse haven weer op één grote hoop komt met de rest, is de motivatie gauw verdwenen. Daarom ligt vooral bij de overheid de taak om deze green deal verder te brengen in Europa en de wereld. Bilateraal is al samenwerking op gang gekomen tussen Nederlandse en Vlaamse zeehavens en overheden. Zo is omwille van een *level playing field* al overeenstemming bereikt over een gemeenschappelijke financieringssysteem. En verder hebben we de Green Deal Scheepsafvalketen in het Engels vertaald om hem te kunnen inbrengen in de IMO en in het overleg onder OSPAR. Hiermee voldoen we aan een belangrijke voorwaarde voor succes.’

De Handhaving

Een Green Deal is een beleidsinstrument waarvan het nakomen niet juridisch afdwingbaar is. Maar daarin ligt ook niet de werking van het instrument. Inzicht, motivatie en maatschappelijk verantwoord ondernemerschap zijn voor afvalpreventie en de ontwikkeling naar een circulaire economie veel sterkere pijlers. Peelen: ‘En reken maar dat je een geloofwaardig verhaal moet hebben als je de afspraken niet nakomt. Geen ondernemer wil het stempel ‘onbetrouwbaar’ op zijn naam hebben. Het handhavingsapparaat staat overigens niet aan de kant, maar kan met een op risico gebaseerde handhaving een actieve en ondersteunende rol hebben. Onderzocht wordt hoe schepen die zich voorbeeldig aan de afvalregelgeving houden, beloond kunnen worden met minder inspecties en werkgroep die zich er niet aan houden, vaker met inspecties te maken krijgen. Die praktijk bestaat al bij de Port State Control, maar afval speelde bij de selectie van te inspecteren schepen tot nu toe vrijwel geen rol.’

Het vervolg

De Green Deal Scheepsafvalketen is daags na de ondertekening in werking getreden. Een werkgroep van vertegenwoordigers van alle partijen zorgt voor de aansturing van de uitvoering. Elk jaar organiseert deze werkgroep een evaluatie en doet verslag van de resultaten. De eerste evaluatie staat op de rol voor medio 2015.

Voor meer informatie:

Coen Peelen

(IenM, DG Bereikbaarheid)

coen.peelen@mininm.nl

‘BPRW gaat vooral over meekoppelen’

Het nieuwe Beheer- en Ontwikkelplan voor de Rijkswateren (2016-2021) is het derde deel van de Noordzeetrilogie, waartoe ook de Noordzee 2050 Gebiedsagenda en de Beleidsnota Noordzee behoren. In het BPRW beschrijft Rijkswaterstaat het toekomstig beheer van alle rijkswateren, zoet én zout. Een apart hoofdstuk is gewijd aan het beheer van de Noordzee. Wat gaat daarin veranderen?

Kees Wulffraat, projectleider van het nieuwe BPRW bij RWS: ‘Kort gezegd is het onze taak als waterbeheerder om te zorgen voor een goede waterkwaliteit en voor de veiligheid op zee. Dat doen we al jaren, en daar gaan we ook mee door. De gebruikers kunnen op ons blijven rekenen. Maar het BPRW is natuurlijk wel volgend aan de Beleidsnota Noordzee, want dat is onze politieke opdracht. Vernieuwingen in het beleid vertalen we door naar het beheer.’

Welke beleidsverandering heeft de grootste impact op het beheer? Wulffraat: ‘De overheid wijst afgebakende zoekgebieden op de Noordzee aan waar activiteiten wel of niet mogen plaatsvinden. Dat geldt bijvoorbeeld voor zandwinning of voor de aanleg van windparken. Doordat gebieden worden aangewezen, hoeven vergunningverleners niet meer alles onderling af te stemmen. Dat scheelt. In plaats daarvan kunnen ze zich meer

te verlenen. We betrekken de gebruikers en belanghebbenden daarom al vroeg bij onze plannen.’

Ecologisch herstel

Nu we de context van het BPRW weten, is de volgende vraag wat we van RWS kunnen verwachten. Wulffraat: ‘Voor de waterkwaliteit gaat het natuurlijk om de uitvoering van de Kaderrichtlijn Mariene Strategie. Uitgangspunt daarbij is ecologisch herstel, en daarbij geldt dat we zoveel mogelijk activiteiten koppelen om dat doel te kunnen halen. Maar daar blijft het niet bij. Wie wil weten welke beheermaatregelen er voor de waterkwaliteit worden genomen, moet vooral ook kijken naar wat er in de binnenwateren gebeurt door de uitvoering van de Kaderrichtlijn Water. Juist de KRW draagt rechtstreeks bij aan het realiseren van de goede ecologische kwaliteit van de Noordzee. Als extra maatregel boven op het bestaande maatregelenpakket pakken we het zwerfvuil aan. Eerder is er een proef uitgevoerd in de uiterwaarden langs de Maas waarbij werd samengewerkt met vrijwilligers. Dat was een succes, daar gaan we gaan mee door.’

Diepe zandwinning en baggerspecie

Het nieuwe BPRW meldt nóg een succesvolle proef

die een vervolg krijgt, namelijk het verspreiden van schone baggerspecie uit de Rotterdamse haven in verdiepte loswallen op de Noordzee. Het mes snijdt daarbij aan twee kanten. Wulffraat: ‘We hebben een pilot uitgevoerd om dieper zand te kunnen winnen dan tot nu toe gebruikelijk was. Dat is goedkoper dan ondiepe zandwinning. Die proef is geslaagd. Vervolgens kon het havenbedrijf schone baggerspecie in de diepe putten storten die achterblijven na zandwinning. Deze combinatie – diepe zandwinning en het storten van baggerspecie in diepe putten – heeft geen nadelige milieueffecten en bespaart de maatschappij geld.’

Het nieuwe BPRW wordt op 22 december 2014 ter inzage gelegd, samen met het tweede Nationaal Waterplan.

Voor meer informatie:

Kees Wulffraat
(RWS, Water, Verkeer en Leefomgeving)
Kees.Wulffraat@rws.nl

Kees Storm
(RWS Zee en Delta)
Kees.Storm@rws.nl

Windturbinepark Amalia

focussen op andere beheertaken, zoals het toetsen van de effecten van de voorgenomen activiteiten. Kortom: met het nieuwe beleid is er meer duidelijkheid over het gebruik van de Noordzee.’

Meervoudig ruimtegebruik vertaald naar beheer

Toch lijkt die duidelijkheid zich vooral op het platte vlak van de zeekaart te manifesteren, want tegelijkertijd met het aanwijzen van de zoekgebieden lanceert de Beleidsnota Noordzee een nieuwe randvoorwaarde voor het beheer: meervoudig ruimtegebruik. Wat gaat dat betekenen voor het beheer? ‘RWS vertaalt het beleidsuitgangspunt meervoudig ruimtegebruik heel praktisch. Voor ons betekent het vooral meekoppelen van verschillende doelen in het reguliere beheer. RWS gaat daarvoor actief op zoek naar samenwerking met andere overheden en gebruikers van de Noordzee. Voorbeeld? Als er gebaggerd moet worden, kan het voor een gemeente of jachthaven goedkoper zijn om samen met ons een opdracht aan de markt

Zandwinning

De IDON nieuwsbrief Integraal Beheer Noordzee heeft als doel u op de hoogte te houden van de ontwikkelingen op het gebied van beleid en beheer op de Noordzee. De Nieuwsbrief verschijnt twee keer per jaar. Het blad wordt verspreid binnen de betrokken ministeries en sectoren. Aan geïnteresseerden wordt de nieuwsbrief op aanvraag gratis toegezonden. Overname van artikelen is toegestaan onder bronvermelding. Voor illustraties en foto's is wel toestemming nodig. Gratis exemplaren zijn bij het redactieadres verkrijgbaar. Een digitale versie van de nieuwsbrief kunt u vinden op www.noordzeeloket.nl

COLOFON

Het Interdepartementaal Directeurenoverleg Noordzee (IDON) is een samenwerkingsverband tussen de ministeries van Infrastructuur en Milieu (IenM), Economische Zaken (EZ), Defensie en Financiën.

Retouradres
Rijkswaterstaat Zee en Delta
Postbus 5807
2280 HV Rijswijk

Uitgave
Interdepartementaal Directeurenoverleg Noordzee (IDON)

Eindredactie
Rob Gerits
Rob Vransen

Redactieadres
Ministerie van Infrastructuur en Milieu
Rijkswaterstaat Zee en Delta
Postbus 5807
2280 HV Rijswijk
E-mail: rob.vransen@rws.nl
Telefoon 06 52 43 77 95

Artikelen en interviews
Rob Bijnsdorp, Ine Bruijns (Communicatiebureau BCP)
Ingrid Zeegers (Portretten in Woorden)
Moniek Löffler (Bureau Landwijzer)

Fotografie
Jan de Vries
Chris Westra Consulting
Ministerie IenM
RWS Zee en Delta

Vormgeving
Balyon, Zoeterwoude

Druk
Drukkerij Van der Perk b.v.

Oplage
1500

Betrokken ministeries en diensten
Ministerie van Infrastructuur en Milieu
 Directoraat-generaal Bereikbaarheid
 Directoraat-generaal Ruimte en Water
Rijkswaterstaat Zee en Delta
Ministerie van Economische Zaken
 Directoraat-generaal Agro
 Directoraat-generaal Energie, Telecom & Mededinging
 Directoraat-generaal Natuur en Regio
Ministerie van Defensie
Ministerie van Buitenlandse Zaken
Ministerie van Financiën
Kustwacht

NOORDZEELOKET

Meerdere ministeries hebben iets te zeggen over de Noordzee. Voor bedrijven en organisaties die iets ondernemen op de Noordzee is het dan ook niet altijd even gemakkelijk om een antwoord te vinden op vragen aan de overheid. De overheid wil hen daarbij beter van dienst zijn met het Noordzeeloket. Het loket beantwoordt vragen over onderwerpen als windenergie, scheepvaart, beroepsvisserij, olie- en gaswinning, baggeren, zandwinning, milieu of recreatie. Ook voor geheel nieuwe initiatieven is het loket de aangewezen vraagbaak. Vraagstellers krijgen z.s.m. antwoord of worden rechtstreeks doorverwezen naar de juiste contactpersoon binnen de overheid.

Veel antwoorden zijn ook te vinden op www.noordzeeloket.nl. Op deze website staat onder meer informatie over beleid, wet- en regelgeving, activiteiten en ondernemen op zee, natuur en milieu, ruimtegebruik en relevante maatschappelijke en overheidsorganisaties. Bovendien is er een link naar www.noordzeeatlas.nl. Deze site bevat kaarten met gegevens die betrekking hebben op het watersysteem, gebruik, beleid en beheer van de Noordzee.

Noordzeeloket
Telefoon 0900 - 666 73 93
(24/7 bereikbaar)
www.noordzeeloket.nl
noordzeeloket@rws.nl